

In het spoor van John Lennon

De auteur

De in de filosofie gepromoveerde Steven de Waal (1955) is strategisch consultant, (sociaal) ondernemer en voorzitter van diverse raden van toezicht. In 2001 richtte hij de Public Space Foundation op, een onafhankelijke denktank ter bevordering van maatschappelijk ondernemerschap in Nederland. Eerder schreef hij *Burgerkracht met burgermacht* (2015).

Van wie spreekt de taal u het meeste aan, van John Lennon of Johan Remkes? De eerste zong aanstekelijk over een nieuwe wereld, van 'Power to the people ...' tot 'You say you want a revolution'. Johan Remkes deed in een recent rapport enige aanbevelingen voor het hervormen van de Nederlandse democratie, bijvoorbeeld door het invoeren van een gekozen formateur. Naar mijn indruk wordt Steven de Waal, voorzitter van de Public Space Foundation, liever wakker met klanken van Lennon op zijn wekkerradio dan met Remkes' rapport onder zijn kussen. *Civil Leadership as the Future of Leadership*, dat gaat over toekomstige vormen van burger- en leiderschap in een door technologie gedreven, sterk veranderende samenleving, is in ieder geval ronkend van toon. Alles wordt anders, blijkt uit de vele ideeën en voorbeelden die hij ons in zijn boek voorschotelt. Er komt een 'digitale burgerschapsrevolutie' ('digital civil revolution') op ons af die alle vormen van sturing overhoop zal gooien. 'Deze revolutie gaat daarom tot de kern van ons menselijk bestaan en hoe we onszelf als mensen zien.'

Ik ben benieuwd naar zulke revoluties, maar denk bij zo'n toonzetting ook direct: is het helder wat de kern is van deze veranderingen, en komen ze nu of in de toekomst, en wie profiteert ervan?

Soms verliest De Waal zich in het lanceren van nieuwe ideeën (soms van zichzelf, soms van anderen) en zijn talloze aansprekende voorbeelden. Zijn centrale begrip 'civil leadership', waar hij vooral 'disruptief burgerschap' mee bedoelt, wordt daardoor een beetje een grabbelton. Daartegenover staat dat hij wel degelijk een aantal inzichten deelt die voor burgerschap nu en in de zeer nabije toekomst relevanter zijn dan menig een wellicht denkt.

Zo stelt De Waal terecht vast dat de grootste veranderingen komen door de combinatie van technologische en sociale innovatie. Allerlei onlineplatforms zijn handig, maar uiteindelijk draait het om een fundamentele gedrags- en mentaliteitsverandering. Burgers leren nieuwe vaardigheden of effectief te participeren, en gezagsdragers moeten zich vaker verantwoorden en authentiek zijn.

Dat klopt allemaal, maar roept ook vragen op. De Waals revolutie zorgt voor talloze mogelijkheden voor actieve burgers om steeds meer zelf gedaan te krijgen. Wat gebeurt er echter als de

Civil Leadership as the Future of Leadership - Harnessing the disruptive power of citizens, Steven de Waal, €20,95 (e-book: €6,95).

belangen van deze 'crowds' lijnrecht in gaan tegen gevestigde belangen van machtsdragers, of botsen op een woud van regels die niet tussen vandaag en morgen zijn afgeschaft of aangepast? Een van de uitdagingen van modern leiderschap is nou juist om ideeën en acties van onderaf te verbinden aan bestaande machtsstructuren.

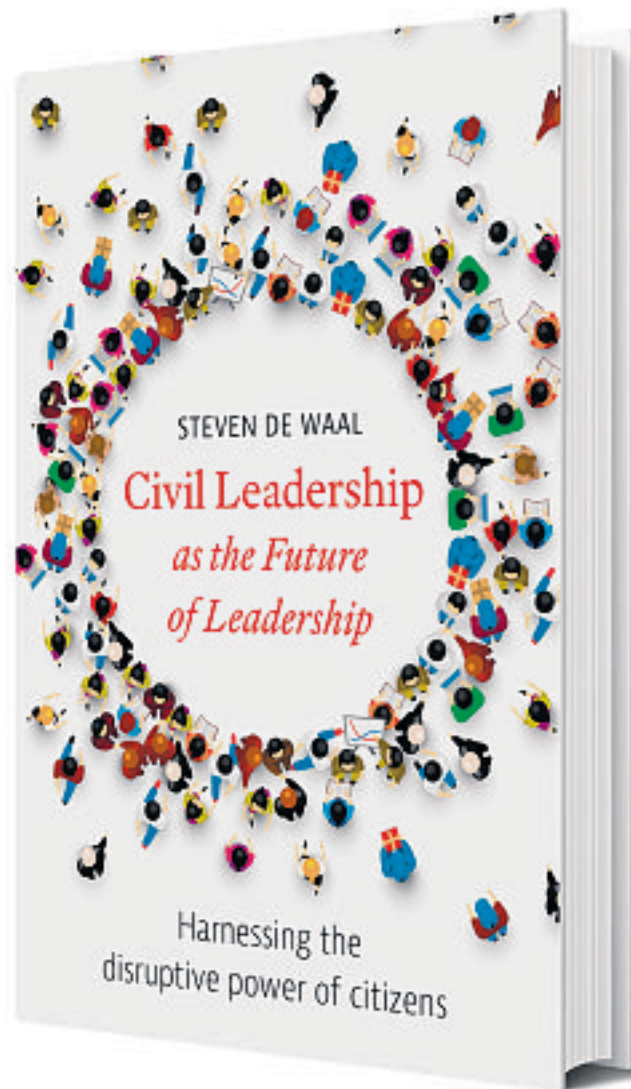
De oplossingen die De Waal daarvoor geeft, zijn soms institutioneel, waarmee hij toch nog een (heel) klein beetje op Johan Remkes gaat lijken. Er moet bijvoorbeeld een 'Citizen Assessment Body' komen, een soort Eerste Kamer van 17 miljoen zielen. Mijn bezwaar hiertegen is dat veel waardevolle bewegingen van onderop zich niet goed laten vatten of vertegenwoordigen door instituties. Gelukkig gaan de oplossingen in het boek veel vaker over inspirerende ontwikkelingen als 'swarms' van burgers die verandering eisen of willen, en gewoon aan de slag gaan: zij laten zich slecht ka-

naliseren door groots opgezette nieuwe structuren.

De Waal toont overtuigend aan dat machtsdragers in zowel de publieke als de private sector zelf meer burgerschap in hun gedrag moeten laten zien. Dat zullen ze inderdaad moeten, maar voor het zover is, zullen er diverse clashes zijn voor het leiderschap van onderop en dat van boven. Veel van de door De Waal beschreven, onvermijdelijke veranderingen komen er pas na een sociaal conflict, waarbij het nog geen uitgemaakte zaak is in hoeverre de burger er daadwerkelijk macht bij zal krijgen.

Van een Umwertung aller Werte (herijking van alle waarden) komt het wél, vroeger of later, daarin heeft De Waal groot gelijk. Ik kan niet wachten.

.....
Farid Tabarki is de oprichter en directeur van Studio Zeitgeist en auteur van 'Het einde van het midden' (Uitgeverij Atlas Contact).

DE WAAL TOONT OVERTUIGEND AAN DAT MACHTSDRAGERS ZELF MEER BURGER-SCHAP IN HUN GEDRAG MOETEN LATEN ZIEN

MEER LEZEN, KIJKEN EN LUISTEREN

Een tekort aan water heeft direct effect op je concentratievermogen en gezond eten kan de kans op Alzheimer verkleinen. In *Eet je slim* vertelt neurowetenschapper Lisa Mosconi hoe voedingspatronen op korte en lange termijn invloed hebben op cognitieve vermogens.

Lisa Mosconi, Atlas Contact, €24,99.

Voor *Over de muur van Trump* reisde NRC-buitenlandredacteur Merijn de Waal de afgelopen twee jaar langs de grens tussen Mexico en de VS. Hij ontdekte hoe beide landen via handel, cultuur en geschiedenis sterker met elkaar verbonden zijn dan ze beseffen.

Merijn de Waal, Unieboek Spectrum, €22,50.

In *Disruptie in de overheid* geeft leiderschapsexpert Menno Lanting praktische handvatten en advies over hoe de (semi)publieke sector zichzelf kan vernieuwen door gebruik van onder andere virtual reality, blockchain en kunstmatige intelligentie.

Menno Lanting, Business Contact, €20.

Door de energietransitie is kernenergie geen taboe meer. Ton Schoot Uiterkamp (milieukunde) is tegen en Simon Friederich (natuurkundige en filosoof) is vóór. De Groningse hoogleraren gaan woensdag 25 januari met elkaar en met het publiek in debat.

De bijeenkomst is vanaf 25 januari te beluisteren op TXRadio.